

o. Stanisław Kyc OSB¹

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Ojciec Augustyn Jankowski OSB jako konferencjonista

Termin „konferencja” pochodzi etymologicznie od łacińskich słów *confēro*, *contuūli*, *collatūm*, *conferrē* – razem wnosić, jednoczyć, znosić w jedno miejsce, donosić, przekazywać – i wskazuje na czynność wykonywaną wspólnie. Zatem konferencjonista to wyrażający swoją opinię, zdanie we wspólnocie. Konferencjonista to także człowiek mający ogólną uznaną powagę w prowadzeniu rozmowy o pouczającej treści w spokojnym, bezpośrednim tonie na zasadzie kolokwium. W innym znaczeniu konferencjonista to wygłaszający publicznie treści na jakiś temat – na przykład: religijny, naukowy, artystyczny, polityczny – do grona słuchaczy zaproszonych indywidualnie lub przez media publicznie.

1. Konferencjonista w tradycji Kościoła

Według tradycji Kościoła i źródeł monastycznych konferencja była dialogiem, w którym uczestniczyło wielu rozmówców pod kierunkiem

---

¹ O. Stanisław Kyc OSB, mnich – kapłan opactwa tynieckiego, kapelan Domu Gości, nauczyciel religii w Tynieckim Gimnazjum Społecznym. Absolwent podyplomowego studium retorycznego na UJ. W 2016 roku ukończył studia licencjackie z teologii, obecnie kontynuuje naukę na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, na Wydziale Teologicznym – kierunek: komunikacja religijna. E-mail: stanislaw@benedyktyni.pl.

doświadczanego mnicha, kierującego debatą oraz reasumującego poszczególne wypowiedzi. Kasjan w swych *Collationes Patrum* nadaje konferencjom formę, w której konferencjonista – mnich mający autorytet wśród wspólnoty – wygłasza egzortę lub podaje instrukcje do życia duchowego z możliwością zadawania pytań. Samodzielnie sformułowane pytania dowodziły umiejętności logicznego myślenia. Najczęściej były to pytania kluczowe, wynikające z doświadczeń życiowych, z obserwacji zjawisk i zachowań. Zachęta do zadawania pytań i życzliwość wobec nieudanych prób ich formułowania rodziły poczucie bezpieczeństwa. Łączyły do wspólnego działania, wspólnych interesów i idei. Konferencjonista jak nauczyciel gromadził przy sobie uczniów, tworząc przestrzeń wspólnych wartości. Dzięki dialogowi wartości te mogły przekraczać różne partykularyzmy i egoizm².

Reguła Benedykta z Nursji, która w IX wieku stała się – w dużej mierze dzięki wysiłkom Benedykta z Aniane – podstawowym i autorytatywnym tekstem dla średniowiecznych kręgów monastycznych, czerpie z pism Kasjana. Pod koniec Reguły Benedykta, po zaleceniach lektury Starego i Nowego Testamentu, a także ksiąg świętych ojców, autor wtrąca takie zdanie: „Czymże zaś są i Konferencje Ojców, i Ustawy i ich żywoty, czymże Reguła świętego ojca naszego Bazylego”³. Według Marka Sheridana pominięcie imienia Kasjana pokazuje najlepiej pozycję, którą osiągnął dzięki autorytetowi swoich pism⁴.

Począwszy od cenobitów konferencjonista – opat obowiązkowo codziennie w przystępny i interesujący sposób wygłaszał do małej grupy słuchaczy konferencje, mające znamiona wykładu. Temat konferencji obejmował jakąś dziedzinę życia cenobityczno-wewnętrzznego. Tradycję tę kultywowano u dominikanów wskazaniem św. Dominika oraz konferencjami głoszonymi przez przełożonych do kleryków, a u franciszkanów naukami gwardiana do braci. W XVI wieku biskupi organizowali

---

² Por. M. Sheridan, *Jan Kasjan i formowanie się autoratywnej tradycji*, w: *Jan Kasjan, rozmowy z ojcami*, t. 2. *Rozmowy XI-XVII*, red. M. T. Gronowski, S. Hiżycki, Kraków-Tyniec 2015, s. 28–31 (Źródła Monastyczne, 70).

³ Benedykt z Nursji, św., *Reguła*, przeł. A. Świderkówna, Kraków-Tyniec 2008 [dalej: RB] 73, 5.

⁴ Por. M. Sheridan, *Jan Kasjan i formowanie się autoratywnej tradycji*, dz. cyt., s. 35–51.

konferencje kościelne, mające na celu intelektualną i duchową formację zakonników i kapłanów. Rodzajem konferencji, w których kładziono nacisk na wybór drogi życia całkowicie poświęconego Bogu, były *Ćwiczenia duchowne* Ignacego Loyoli.

W języku religijnym XIX i XX wieku kaznodzieja kreował konferencje apologetyczne. Konferencjonista w swoim przepowiadaniu przeciwdziałał przejawom niewiary i ignorancji religijnej w środowiskach intelektualnych oraz kształtowania ich chrześcijańskiego poglądu na świat. Według Kazimierza Panusia konferencjom apologetycznym pod względem formy bliżej było do swobodnego uniwersyteckiego wykładu niż oratorsko opracowanej mowy. Dzieleno je na teologiczno-ascetyczne, czyli nastawione bardziej na pozytywny wykład wiary, wygłaszane zwykle podczas rekolekcji do ludzi wierzących w celu pogłębienia wiary oraz filozoficzno-religijne, kierowane do ludzi obojętnych religijnie w celu ożywienia ich wiary⁵.

Zygmunt Pilch w swoim opracowaniu podaje przykłady konferencjonistów apologetycznych. Konferencje apologetyczne, zwłaszcza głoszone przez Jana Henryka Lacordaire'a, Jana Henryka Newmana, Tihaméra Tótha, Piotra Semenę i Antoniego Szlagowskiego, przyczyniły się w znacznej mierze do osłabienia negatywnego nastawienia do religii. Konferencjonista apologetyczny to przede wszystkim praktyk teologii fundamentalnej. Poruszał następujące kwestie: istnienie Boga, historyczność i bóstwo Jezusa Chrystusa, nieśmiertelność duszy, sens życia, pochodzenie religii, fakt objawienia chrześcijańskiego, odkupienie, boski charakter Kościoła. Ukazywał też myśl Bożą w rozwoju dziejów ludzkości, często w kontekście zagadnień współczesnej filozofii, nauk przyrodniczych i historii. Prawdy te rozważał przede wszystkim w świetle argumentacji rozumowej, unikając zarazem jednostronnego intelektualizmu⁶.

---

⁵ Por. K. Panuś, *Zarys historii kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kaznodziejstwo w Polsce od oświecenia do XXI wieku*, cz. 2, Kraków 2001, s. 166–168.

⁶ We Francji prymat wiodła katedra Notre-Dame, gdzie głoszenie konferencji młodzieży studenckiej powierzono jednemu z najwybitniejszych konferencjonistów, Janowi Henrykowi Lacordaire'owi.

W Niemczech szczególnie miejsce zajmował Romano Guardini, który problematykę konferencji apologetycznych ukazywał w kontekście wartości humanizmu chrześcijańskiego.

Obecnie w swych wypowiedziach konferencjonista unika polemiki na korzyść pozytywnego wykładu prawd wiary. Przed soborem watykańskim II, jak i po nim biskupi polscy zalecali kapłanom głoszenie konferencji w celu umocnienia skarbu wiary. Proboszczowie praktykowali zapraszanie konferencjonisty, który przyjeżdżał do wspólnoty parafialnej, by głosić słowo Boże. Podobnie było w domach zakonnych. Często byli to wykształceni kapłani zakonni, księża profesorowie renomowanych uczelni lub kapłani – autorytety duchowo-moralne. Dzięki konferencjoniście członkowie ruchów religijnych, organizacji kościelnych czy zakonów pogłębiali swą wiedzę religijną i umacniali swą wiarę.

Na podstawie współczesnej praktyki możemy powiedzieć, że charakterystyczną cechą dość powszechnie wygłaszanych konferencji jest podejmowanie różnorodnej problematyki religijno-ascetycznej przy zastosowaniu formy swobodnego wykładu, zbliżonego do naukowego dyskursu. W domach życia konsekrowanego najczęściej głosi się konferencje ascetyczno-formacyjno-wychowawcze. Takie konferencje odgrywają ważną rolę w tak zwanych rekolekcjach zamkniętych głoszonych dla członków instytutów życia konsekrowanego lub grupy słuchaczy wykorzystujących duchowe miejsca – na przykład sale, oratoria – danej tradycji zakonnej. Zwykle trwają dłużej niż homilie, czyli około 30–40 minut.

We Włoszech Agostino de Montefeltro swoje konferencje opierał przede wszystkim na nauce ojców Kościoła, a także na klasykach kaznodziejstwa francuskiego. W Anglii wobec narażenia katolicyzmu na zarzuty ze strony Kościoła anglikańskiego zainicjował konferencje apologetyczne Jan Henryk Newman. Wygłaszał je w Oksfordzie, polemizując niejednokrotnie z poglądami anglikanizmu i broniąc katolickiej doktryny o Kościele jako fundamencie prawdy. Ponadto zajmował się zagadnieniem stosunku wiary do wiedzy. W XX wieku Ronald Knox głosił konferencje apologetyczne dla młodzieży, wyjaśniając prawdy wiary zawarte w symbolu wiary. Na Węgrzech konferencje apologetyczne wygłaszali Ottokár Prohászka oraz Tihamér Tóth, który naświetlając konkretne problemy przykładami z życia, stosował metodę pozytywistyczną, a także wirtualny dialog jako odpowiedź na zarzuty. W Polsce pod koniec XIX wieku inicjatorem konferencji apologetycznych był Peter Semenenko, poruszający problematykę poznania przez wiarę, istnienia Boga i jego istoty, pojęcia stworzenia z niczego w ujęciu panteistycznym, materialistycznym i dualistycznym, stworzenia świata i człowieka oraz wolności woli, tajemnicy wcielenia i Kościoła. Kolejny konferencjonista Antoni Szlagowski poruszał następujące tematy: pojęcie i geneza religii, godność ludzkiej pracy, papieństwo, Kościół a cywilizacja, etyka i tolerancja, Chrystus jako prawdziwy Bóg człowiek oraz sędzia świata. Por. Z. Pilch, *Apologijne konferencje*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1973, s. 792–794.

Wygłaszane są poza celebracją mszy świętej, w pomieszczeniach sakralnych i pozasakralnych. Niekiedy – zwłaszcza gdy są wygłaszane podczas rekolekcji parafialnych lub misji ludowych, mogą przyjmować postać kazań bądź nauk stanowych⁷.

Konferencje jako forma przepowiadania słowa Bożego stanowią przedmiot badań homiletyki fundamentalnej. Temat *Ojciec Augustyn Jankowski OSB jako konferencjonista* jest próbą odpowiedzi na pytanie: jakie są cechy identyfikujące o. Augustyna jako konferencjonistę? Do opracowania tematu wykorzystano metodę historyczną, analizę tekstu oraz syntezę. Podstawowym źródłem bibliograficznym są rękopisy archiwalne kronik opactwa tyńckiego oraz kroniki siostr felicjanek w Krakowie. Ważnym źródłem jest zbiór konferencji o. Augustyna Jankowskiego wydany drukiem pod tytułem *Ciasna brama i wąska droga* z 1984 roku. Impulsem do wydania książki była adhortacja apostołska papieża Jana Pawła II *Redemptionis donum* – o konsekracji zakonnej w świetle tajemnicy odkupienia z 25 marca 1984 roku. Publikacja *Ciasna brama i wąska droga* o. Augustyna Jankowskiego ukazała się dzięki wydawnictwu Pallotinum w grudniu 1984 roku, około trzech miesięcy przed jego wyborem na urząd opata w Tyńcu. Zgodnie z wypowiedzią autora książki trzy konferencje w formie artykułów zostały wydrukowane: w roku 1969 *Duch służby a wolność dzieci bożych* w „Ateneum Kapłańskim”, a dwie pozostałe w roku 1978 w dziele zbiorowym *W nurcie zagadnień posoborowych: Podstawy ewangeliczne i historyczne życia zakonnego. Życie zakonne w świetle Biblii*. Są one umieszczone pomiędzy innymi konferencjami rozdziału pierwszego pod tytułem: *Dział formacyjny*⁸. Natomiast główny zrąb publikacji powstał na prośbę przede wszystkim siostr i braci zakonnych, nierzadko kapłanów czy przyjaciół. W większości dzięki ich pomocy – w postaci stenografowania konferencji głoszonych w kościołach, kaplicach zakonnych, kapitularzach domów zakonnych i rozmównicach czy też przepisywania ich – całość wyszła drukiem w dwóch obszernych rozdziałach: *Dział formacyjny* i *Dział ascetyczny*. Książka powstała ze spisanych konferencji

⁷ Por. G. Siwek, *Rekolekcje wczoraj i dziś*, Kraków 2011, s. 28–29 (Redemptoris Missio, 30).

⁸ Por. A. Jankowski, *Ciasna brama i wąska droga. O współczesną odnowę życia zakonnego*, Poznań–Warszawa 1984, s. 7–16, 35–45, 46–53.

wyłoszonych jako „żywe słowo”. Na stronie internetowej opactwa tyńckiego możemy odsłuchać cztery konferencje o. Augustyna⁹, jednak swą treścią odbiegają one od konferencji umieszczonych w *Ciasnej bramie i wąskiej drodze*, stąd nie są przedmiotem analiz niniejszej pracy. Można też wysunąć tezę, że konferencje wyłoszone jako „żywe słowo” podczas redakcji książki poddane zostały głębszej korekcie, chociaż pojawiają się pewne treściowe powtórzenia, świadczące o tym, że zrezygnowano z tego zabiegu.

Zasadniczo wszystkie konferencje oparte są na Piśmie Świętym i liturgii. Tytuł książki pochodzi od określenia Chrystusowego (Mt 7, 13n) i Jego propozycji programu życia zakonnego¹⁰. W opracowaniu konferencje zostały ułożone tematycznie. W treściach konferencji działu formacyjnego wyróżnione zostały następujące tematy: *Podstawy ewangeliczne i historyczne życia zakonnego*, *Nowe akcenty dekretu o przystosowanej odnowie życia zakonnego*, *Pismo Święte w nowicjacie siostr*, *Duch służby a wolność dzieci Bożych*, *Życie zakonne w świetle Biblii*. Głównymi tematami działu ascetycznego są: *Bóg umiłowany nade wszystko czeka na odpowiedź - nauki rekolekcyjne dla siostr*, *Powołani - wybrani - wierni (Ap 17, 14) - nauki rekolekcyjne dla kapłanów zakonników*, *Maryjna formacja zakonnic - dni skupienia dla wyższych przełożonych*.

Wnioski analizy pięćdziesięciu jednostek tematycznych przekazu konferencyjnego zostały ujęte w *Źródłach życia zakonnego*. W odpowiedzi na pytanie o źródła życia zakonnego osoby konsekrowane zostały przedstawione jako ludzie Trójjedynego Boga wsłuchani w Jego słowo. Proponowana przez o. Augustyna metoda czytania Pisma Świętego - *lectio divina* oraz asceza pozwalają na nowo odkrywać rolę i miejsce charyzmatu zakonnego we współczesnym Kościele.

2. Mnich pedagog i ojciec duchowny

Biografia o. Augustyna Jankowskiego OSB była już przedmiotem badań licznych historyków, jak i osób, które go znały. Pojawiło się wiele

---

⁹ Por. <http://tyniec.benedyktyni.pl/pl/librarum/audio/> (16.06.2017).

¹⁰ Por. A. Jankowski, *Ciasna brama...*, dz. cyt., s. 6.

publikacji o życiu o. Augustyna, na przykład w księgach pamiątkowych¹¹ czy w periodykach podsumowujących różne spotkania i wystawy związane z jego działalnością.

Augustyn Jankowski należał do zakonu św. Benedykta z Nursji, który jest jednym z najstarszych zakonów chrześcijańskich – jego początki sięgają VI wieku. Benedyktyni odegrali olbrzymią rolę w chrystianizacji Europy Zachodniej. Ich założyciel, św. Benedykt, został w 1964 roku ogłoszony patronem Starego Kontynentu. Benedyktyni na ziemiach polskich są już od XI wieku. Mąż Boży Benedykt napisał Regułę, która zawiera 73 rozdziały i charakteryzuje się wielkim humanizmem i mądrością sądów. Reguła św. Benedykta jest prawem, które kieruje członkami benedyktyńskiej Kongregacji Zwiastowania Najświętszej Maryi Pannie w szukaniu Boga za przewodem Ewangelii. Reguła ma być czytana i komentowana we wspólnocie, za co odpowiedzialny jest opat.

Wszyscy ci, którzy składając śluby, utrwaliли swoją stałość w klasztorze, tworzą jego wspólnotę. Wspólnotę monastyczną – mnichów cenobitów pod Regułą i opatem. Nowicjusze, oblaci i domownicy są do niej przyłączeni, każdy we właściwy sobie sposób. Profesi ślubów uroczystych stanowią kapitułę konwentu.

Opat wybierany jest na urząd opacki, a jego kadencja zwyczajowo trwa 8 lat. Na taką kadencję został wybrany o. Augustyn Jankowski. Opat ma władzę zwyczajną kierowania i rządzenia klasztorom oraz wszystkimi członkami wspólnoty, zarówno w dziedzinie duchowej, jak i doczesnej, zgodnie z prawem powszechnym i konstytucjami. Urząd opata, tak jak przedstawia go Reguła, jest w swej istocie urzędem duszpasterza; polega

---

¹¹ Publikacja *Agnus et Sponsa*, wydana w 1993 roku przez Wydawnictwo Benedyktynów i Polskie Towarzystwo Teologiczne, upamiętniła pięćdziesięciolecie jego kapłaństwa. Druga, *Duch i Oblubienica mówią: „Przyjdź”*, na którą złożyły się artykuły napisane przez katolickich biblistów polskich niemal ze wszystkich ośrodków naukowych oraz prof. Georga Hentschela z Erfurtu, została wydana w 2001 roku w celu uczczenia 85 rocznicy jego urodzin. Por. *Duch i Oblubienica mówią: „Przyjdź”*. Księga pamiątkowa dla Ojca Profesora Augustyna Jankowskiego OSB w 85 rocznicę urodzin, Warszawa 2001; por. *Nikt z nas nie żyje dla siebie... Rozmowa z o. Augustynem Jankowskim OSB, o zmiennych kolejach jego życia na tle zakrętów historii i przemian w Kościele*, red. W. Alicki, Kraków 2005; por. J. Chmiel, *Dignus est accipere. Laudacja wygłoszona w czasie promocji O. Prof. dra hab. Augustyna Jankowskiego OSB doktora honoris causa Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie dnia 7 grudnia 1996 r.*, „Ruch Bibliijny i Liturgiczny” 50 (1997) I, s. 51–56.

przed wszystkim na duchowym ożywianiu wspólnoty. Ma on zapewnić klasztorowi orientację doktrynalną przez nauczanie, jak i przez ustanowienie norm życia klasztoru, bacząc na prądy myślowe istniejące we wspólnocie. Opat działa w odpowiedzialności duchowej względem mnichów, uwzględniając zarówno osobowość każdego z nich, jak i oblicze klasztoru oraz jego dzieła. Czuwa nad przestrzeganiem Reguły i karności zakonnej, według norm prawa powszechnego i konstytucji. W czasie gdy opatem tynieckim był o. Augustyn, wszystkie klasztory benedyktyńskie męskie należały do benedyktyńskiej Kongregacji Zwiastowania Najświętszej Maryi Pannie, na czele której stoi opat prezes¹². Posługa ojca opata obfitowała w konferencje wygłaszane nie tylko dla wspólnoty tynieckiej, tak zwanej konferencji opackiej. Z jego dorobku naukowego i mądrości życiowej czerpała cała rodzina benedyktyńska zakonów w Polsce oraz inne zgromadzenia zakonne¹³. Szczególnym miejscem wygłaszania konferencji przez o. Augustyna Jankowskiego było opactwo tynieckie Świętych Apostołów Piotra i Pawła¹⁴, w którym przeżył około pół wieku. Słuchaczami jego konferencji byli też mnisi z klasztorów benedyktyńskich w Lubiniu¹⁵ i biskupowie¹⁶ oraz żeńskie wspólnoty żyjące w Regule św. Benedykta: klasztory należące do sióstr Kongregacji Panien Benedyktynek w Polsce pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny¹⁷, klasztory należące do Mniszek Benedyktynek od Nieustającej Adoracji Najświętszego Sakramentu¹⁸, domy zakonne Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek, domy zakonne Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Loretanek¹⁹, domy zgro-

---

¹² Por. *Deklaracje i Konstytucje Benedyktyńskiej Kongregacji Zwiastowania*, Kraków-Tyniec 2008; por. T. Dąbek, *Posłuszeństwo w Regule św. Benedykta*, w: *Za przewodem Ewangelii*, oprac. benedyktyni tynieccy, Kraków-Tyniec 1986, s. 72–133.

¹³ Por. B. Łoziński, *Leksykon zakonów w Polsce*, Warszawa 1998.

¹⁴ Por. *Benedyktyni tynieccy w średniowieczu, materiały z sesji naukowej*, Wawel-Tyniec, 13–15 października 1994, red. K. Żurowska, Kraków-Tyniec 1995; por. <http://tyniec.benedyktyni.pl> (16.06.2017).

¹⁵ Por. A. Florkowski, *Lubiń klasztor benedyktynów*, Kościan 2008; por. <http://www.benedyktyni.net/>.

¹⁶ Por. <http://benedyktyni.org/> (16.06.2017).

¹⁷ Por. http://www.benedyktyni.pl/benedyktynki/mniszki_benedyktynki/ (16.06.2017).

¹⁸ Por. <http://www.osbap.com/> (16.06.2017).

¹⁹ Por. <https://www.loretanki.pl/> (16.06.2017).

madzenie Sióstr Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego²⁰. Oprócz konferencji do zgromadzeń benedyktyńskich o. Augustyn głosił konferencje dla sióstr urszulanek²¹, felicjanek, zmartwychwstanek²² i bernardynek²³.

Ważną zasługą ojca Augustyna Jankowskiego OSB, mnicha benedyktyńskiego z Tyńca, wybitnego biblisty, było jego niezwykle, wręcz charyzmatyczne kierownictwo duchowe²⁴. Obejmowało ono kształtowanie i pogłębianie żywej wiary, rozwijanie wynikających z niej chrześcijańskich postaw moralnych, pogłębianie naszej wiedzy religijnej, zwłaszcza biblijnej, zachęcanie do modlitwy, wytrwałości, nieustawania w wierze, do sakramentów, do lektur religijnych. Ojciec robił to z ogromnym wyczuciem sytuacji i wielkim taktem, z wyrozumiałością i dobrocią, ale stawiał też zawsze wymagania. Miał nie tylko ogromną wiedzę, był również doskonałym psychologiem, a raczej znawcą ludzkich dusz, ojcem i przyjacielem. Korzystało z tej posługi duchowej wiele osób.

Ojciec Augustyn niemal do końca życia odpowiadał na wszystkie listy. Większość jego listów cechowała lakoniczność; w paru krótkich, zwięzłych zdaniach, oddzielanych pauzami, potrafił odpowiedzieć wyczerpująco na kilkustronicowy list. Prawie zawsze były w tych listach odpowiednie do treści cytaty biblijne, z podaniem sigłów. Bardzo częste były zachęty do zapoznania się z jakąś ważną, nową, interesującą lub potrzebną na danym etapie życia książką religijną. Przypominał również o codziennej, choćby krótkiej lekturze i w miarę możliwości medytacji Pisma Świętego, zwłaszcza Nowego Testamentu.

Ojciec był bardzo powściągliwy w okazywaniu uczuć i zawsze wyczuwało się w kontaktach z nim pewien dystans. Spowiedzi były zazwyczaj długie, najczęściej w kościele czy tak zwanej rozmównicy. Oczekujących było zwykle wielu, z przewagą kobiet. Systematycznie odwiedzał dom generalny sióstr benedyktynek misjonarek w Otwocku oraz siostry

---

²⁰ Por. <http://www.samarytankiosb.pl/> (16.06.2017).

²¹ Por. <http://www.osu.pl/> (16.06.2017).

²² Por. <http://www.zmartwychwstanki.mkw.pl/> (16.06.2017).

²³ Por. <http://www.bernardyunki.diecezja.tarnow.pl/> (16.06.2017).

²⁴ Por. *Ojciec Augustyn Jankowski OSB 1916–2005. Świadectwa tych, którzy Go znali*, oprac. benedyktyni tyńscy, Kraków-Tyńiec 2009.

benedyktynki sakramentki w Warszawie, gdzie nie tylko głosił konferencje, ale też spowiadał. Dzięki posłudze sakramentu pojednania pogłębiał znajomość słuchacza i jego środowisko. Cechą charakterystyczną naszego konferencjonisty były umiłowanie słuchaczy i szacunek do nich.

Sposób mówienia ojca, zarówno w głoszonych homiliach, jak i w konferencjach był klarowny, przystępny, żywy, z minimalną gestykulacją i tylko niekiedy z mocniejszą intonacją. Ojciec mówił z lekko słyszalnym akcentem kresowym. Zawsze z pamięci. Homilie, nauki, konferencje ojca, wybitnego biblisty, były zawsze mocno podbudowane Pismem Świętym. Ojciec Augustyn umiał mówić o sprawach trudnych w sposób niezwykle interesujący i zrozumiały dla słuchaczy na różnym poziomie intelektualnym. Zawsze potrafił nawiązać do życia i aktualnej sytuacji bądź trudności słuchaczy. Wiele mówił o Duchu Świętym i miał szczególnie nabożeństwo do Matki Bożej. W sprawowanej mszy świętej uczestniczyło się żywo, gdy głównym celebransem był o. Augustyn. Rytm nieśpieszny, dobitny, z namaszczeniem i skupieniem, z wyraźnym, dźwięcznym wymawianiem każdego słowa i wyważeniem gestów.

Ojciec Augustyn był człowiekiem wielkiej kultury i ogromnej wiedzy, wytwornych manier, kapitalnego poczucia humoru, wyczuwalnej, ale nie wylewnej serdeczności i prawdziwej dobroci. Brał to, co dobre z nowoczesności. Na początku lat dziewięćdziesiątych „przeskoczył” szybko, bez oporów i bez większych trudności, z maszyny do pisania na komputer.

Był bezpośredni w kontaktach i w sposobie mówienia. Nie bał się być dzentelmenem wobec kobiet. Nigdy nie przejawiał zniecierpliwienia w rozmowie ani podczas spowiedzi. Zwykle bagatelizował własne zasługi, widząc w proponowanym dobrym rozwiązaniu czy wskazówce pomoc Boga Ojca, Chrystusa, Ducha Świętego, całej Trójcy Świętej, Matki Bożej. Będąc człowiekiem niezwykle skromnym, również wszelkie swoje osiągnięcia i sukcesy – naukowe, dydaktyczne, duszpasterskie i inne – przypisywał wyłącznie Bogu i darom Ducha Świętego. Cieszył się po ludzku każdorazowym uznaniem dla swych książek ze strony papieża Jana Pawła II, z którym był w przyjaźni od czasu studiów w Rzymie.

Ojciec przejawiał niemal dziecięcy spokój i radość z obranego powołania – kapłańskiego i mniszego. Chyba sam do końca nie przeżywał wahań

ani wątpliwości w wierze. Ojcu Augustynowi wszystko w sprawach wiary wydawało się logiczne i proste, ale rozumiał trudności i leczył je u swych dzieci duchowych.

Ojciec Augustyn Jankowski zmarł w Krakowie 6 listopada 2005 roku. Miał 89 lat, z czego 62 lata przeżył w kapłaństwie (w tym 48 lat jako zakonnik). Według źródeł klasztornych o. Jankowski „do końca był wesoły i czynny”. Jeszcze w czwartek 3 listopada miał wykład w PAT, jak zwykle bardzo ciekawy i poruszający wyobraźnię. Zakończył życie nagle – w niedzielny ranek w szpitalu w Krakowie, dokąd w sobotę późnym wieczorem przewieziono go z Tyńca. Przyczyną śmierci była niewydolność serca.

Uroczystość pogrzebowa odbyła się 11 listopada w kościele opactwa tynieckiego. Koncelebransem głównym mszy świętej i nieszporów był kardynał Franciszek Macharski; towarzyszył mu m.in. metropolita krakowski abp Stanisław Dziwisz. W uroczystościach uczestniczyli bardzo licznie księża, siostry i bracia zakonni oraz wierni. Ojciec Augustyn Jankowski OSB spoczął na cmentarzu w Tyńcu, w grobowcu mnichów benedyktyńskich.

3. Okoliczności wyłączenia konferencji

3.1. Uroczystości, obrzędy, zwyczaje we wspólnotach zakonnych męskich

Zasadniczo wiedzę o czasie konferencji dla wspólnot zakonnych męskich czerpiemy z kronik znajdujących się w Archiwum Benedyktynów w Tyńcu²⁵, jak również z tradycji i zwyczajów mniszych. Opat głosił cotygodniowe konferencje dla całego konwentu. Odbywały się one w sobotę po pierwszych nieszporach niedzieli, około 15:30 w kapitułarzu zakonnym. Opat głosił także konferencje dla nowicjuszy i kleryków. Autorzy kroniki nowicjatu żywo interesowali się wypowiedziami o. Augustyna z kadencji opackiej²⁶. Odbywały się one w dni tygodnia

---

²⁵ Por. ABT, 1/3/1/7; ABT, 1/3/1/8; ABT, 1/3/1/9.

²⁶ Por. ABT, 1/4/2/16; ABT, 1/4/2/17; ABT, 1/4/2/18.

oprócz soboty²⁷. Na konferencji najczęściej były omawiane niedzielne czytania. Konferencjonista także nawiązywał do świąt i uroczystości liturgicznych, przeplatając to komentarzem do Reguły św. Benedykta i podawał informacje w formie ogłoszeń, na przykład 31 stycznia 1987 roku „nie było konferencji, gdyż były ogłoszenia na tematy liturgiczne dotyczące opus Dei”²⁸, a 16 maja 1987 roku „Ojciec Opat na konferencji zdał sprawę ze swego pobytu w Warszawie na zjeździe przełożonych zakonów męskich. Powiedział także, że jesteśmy, mimo względnego spokoju, śledzeni. Dlatego trzeba uważać, co się mówi na furcie”²⁹. Konferencja zwykle kończyła się opackim błogosławieństwem.

Konferencje o. Augustyna wygłoszone przede wszystkim do wspólnoty tynieckiej można zamknąć w tajemnicy roku liturgicznego Kościoła katolickiego. Rok liturgiczny to wspomnienie zbawczego misterium Jezusa Chrystusa w ciągu jednego roku kalendarzowego, rozpoczyna się w pierwszą niedzielę Adwentu, która przypada między 27 listopada a 3 grudnia. W trakcie jednego roku przekazywana jest cała historia zbawienia opisana na kartach Biblii. Kolejno odsłaniane jest całe misterium Chrystusa: oczekiwanie, zwiastowanie, nadejście, działalność, śmierć, zmartwychwstanie³⁰.

Pierwszy dzień każdego tygodnia nazywa się dniem Pańskim – niedzielą. W tym dniu Kościół obchodzi misterium paschalne zgodnie z tradycją apostołską wywodzącą się od samego dnia zmartwychwstania Chrystusa. Dlatego niedziela jest pierwotnym dniem świątecznym i według przykazań kościelnych wierny ma obowiązek uczestnictwa we mszy świętej. Ojciec opat, komentując czytania przewidziane na ten dzień, ukazywał różnorodność tematów i wątków edukacyjno-wychowawczych.

30 lipca 1988 roku opat na konferencji po niesporach komentował czytania niedzielne. Mówił: „Exodus Żydów z Egiptu ma się również w nas dokonywać, a tym, który jak Mojżesz prowadzi przez morze

---

²⁷ Por. Zbiór rozważań składających się z konferencji wygłoszonych do nowicjuszy i kleryków tynieckich w latach 1985–1993. A. Jankowski, *Życie mnisze*, t. 1 i 2, Kraków-Tyńiec 1994.

²⁸ Por. ABT, 1/4/2/17, s. 31.

²⁹ Por. ABT, 1/4/2/17, s. 57.

³⁰ Por. H. Sławiński, *Historia, struktura i znaczenie lekcjonarza mszalnego*, „Colloquia Theologica Adalbertina. Practica et Canonica” 8/3 (2001), s. 69–91.

i pustynię, jest Jezus Chrystus. On jest też naszą manną z nieba – chlebem życia – Eucharystią, bo powiedział: «Jam jest chlebem życia. Kto do Mnie przychodzi, nie będzie łaknął; a kto we Mnie wierzy, nigdy pragnąć nie będzie» (J 6, 35)³¹.

Temat konferencji opata z dnia 15 października 1988 roku brzmiał: *Władza a kapłaństwo służebne na podstawie czytań niedzielnych Mk 10, 42–43*³². 15 lipca 1989 roku odbyła się po niesporach konferencja nawiązująca do przypowieści Pana Jezusa o miłosiernym Samarytaninie, jakże ciągle żywa i wzywająca nas do czynienia miłosierdzia³³.

Następnym wymiarem roku liturgicznego są uroczystości, święta i wspomnienia. Przykładowo konferencja 31 października 1987 roku dotyczyła uroczystości Wszystkich Świętych³⁴. 6 sierpnia 1988 roku opat wygłosił konferencję o święcie Przemienienia Pańskiego. Po niesporach wygłosił dla całego konwentu konferencję, w której nawiązał do owego święta. „Ważne jest to, aby pamiętać o pieczęci Ducha Świętego, którą zostaliśmy naznaczeni na chrzcie świętym (Ef 4, 30) i o konsekwencjach stąd płynących”³⁵. 24 listopada 1990 roku konferencja nawiązywała do tematu ostatniej niedzieli roku liturgicznego – Uroczystości Chrystusa Króla Wszechświata. Czytania tego dnia mówią o sądzie, jaki Chrystus Król przeprowadzi na końcu czasów. Mnich ma szczególnie pamiętać o tym, aby służył Chrystusowi Panu – prawdziwemu Królowi, przypomina mu o tym św. Benedykt w prologu do swej Reguły. I nie tylko to, lecz zawsze ma tak postępować, jakby już stawał przed straszliwym sądem³⁶. 4 maja 1991 roku opat mówił o działaniu Ducha Świętego w człowieku – w ten sposób przygotowuje nas na zesłanie Ducha Świętego³⁷.

Z okresów roku liturgicznego w konferencjach pojawia się okres adwentu. Mówiła o tym konferencja z 30 listopada 1985 roku: „[...] skończył się dziś kolejny rok liturgiczny. O. Opat poświęcił temu tematowi

---

³¹ Por. ABT, 1/4/2/17, s. 150.

³² Por. ABT, 1/4/2/17, s. 170.

³³ Por. ABT, 1/4/2/18, s. 107.

³⁴ Por., ABT, 1/4/2/17, s. 103.

³⁵ Por. ABT, 1/4/2/18, s. 151.

³⁶ Por. ABT, 1/4/2/18, s. 295.

³⁷ Por. ABT, 1/4/2/18, s. 360.

dzisiejszą ponieszporową konferencję ascetyczną. Ukazał nam Adwent nie taki, jak to wymyślono z różnych pobożnych późniejszych zwyczajów, które nawiązują do Izraela w czasach przed przyjściem Jezusa Chrystusa, jęczącego i oczekującego Wybawiciela”³⁸.

W konferencjach jest także mowa o okresie Wielkiego Postu, na przykład 12 lutego 1986 roku: „Środa Popielcowa, weszliśmy dziś mocno w ten święty czas Wielkiego Postu. Jak to zawsze przy takich okazjach O. Opat naświetlił nam ten okres bardzo dogłębnie na konferencji po nieszporach i w kazaniu podczas pontyfikalnej Mszy św. O. Opat udzielił nam dziś abszolucji generalnej, więc ten 40-dniowy okres przygotowania do święta Paschy rozpoczynamy z czystym sercem”³⁹.

3.2. Uroczystości, obrzędy, zwyczaje we wspólnotach zakonnych żeńskich

Na szczególną uwagę zasługują dwa opracowania: s. dr Haliny Iwaniuk ze Zgromadzenia Urszulanek Serca Jezusa Konającego (USJK)⁴⁰ i s. Cypriany Konachowicz ze Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek (OSB)⁴¹, dotyczące działalności o. Augustyna jako konferencjonisty.

Ojciec Augustyn głosił konferencje w czasie rekolekcji⁴² dla sióstr zakonnych, trwających zwykle od 7 do 10 dni. Według istniejących opracowań dwie dziennie: rano i wieczorem, plus homilia w czasie mszy świętej.

Siostra dr Halina Iwaniuk USJK pierwszej konferencji o. Augustyna wysłuchała w warszawskim Szarym Domu na Wiślniej 2, jesienią 1972 roku. Siostra Halina, będąc córką duchową o. Augustyna, żywo interesowała się jego działalnością rekolekcyjną i wygłoszonymi konferencjami. Opracowanie powstało na podstawie zapisków z osobistych doświadczeń

---

³⁸ ABT, 1/4/2/16, s. 100.

³⁹ ABT, 1/4/2/18, s. 465.

⁴⁰ Por. H. Iwaniuk USJK, *Prowadził do źródeł Biblii i liturgii*, w: *Ojciec Augustyn Jankowski OSB 1916-2005...*, dz. cyt., Kraków-Tyniec 2009, s. 85-97.

⁴¹ Por. C. Konachowicz, *Boży siew w Zgromadzeniu Sióstr Benedyktynek Misjonarek*, w: *Ojciec Augustyn Jankowski OSB 1916-2005...*, dz. cyt., s. 104-129.

⁴² Por. S. Dyk, *Rekolekcje*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 16, red. E. Gigilewicz i in., Lublin 2012, s. 1371-1375.

słuchaczki. Omawiając zagadnienie, siostra podaje tematy, a do nich odnośniki biblijne. Na szczególną uwagę zasługują tematy konferencji rekolekcyjnej pniewskich z lipca 1974 i sierpnia 1977 roku⁴³. Według siostry podstawowe treści rekolekcyjnej o. Augustyna nie straciły na aktualności, gdyż były mocno oparte na fundamencie biblijnym.

Według s. Cypriany Konachowicz OSB pierwsze rekolekcje dla Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek o. Augustyn wygłosił w roku 1963. W opracowaniu s. Cypriana korzysta z osobistych doświadczeń oraz z kronik domów zakonnych w Kwidzynie, Puławach, Otwocku. W swej metodzie podaje daty rekolekcyjnej i tematy konferencji bez odnośników biblijnych. Ojciec Augustyn Jankowski przeprowadził w zgromadzeniu osiem serii ośmiodniowych rekolekcyjnej w terminach: rok 1964, od 24 lipca do 2 sierpnia – Kwidzyn; rok 1967, od 5 do 14 lipca – Kwidzyn; rok 1969, od 4 do 13 sierpnia – Kwidzyn; rok 1978, od 3 do 10 sierpnia – Kwidzyn; rok 1984, od 31 stycznia do 8 lutego – Kwidzyn; rok 1984, od 4 do 11 sierpnia – Puławy; rok 1990, od 2 do 9 lutego – Otwock; rok 1993, od 3 do 10 sierpnia – Otwock. Rekolekcje odbywały się w czasie wolnym od zajęć szkolnych, tj. w lipcu, sierpniu, styczniu i lutym. Na szczególną uwagę zasługuje poruszona tematyka formacji stałej, gdzie około 20 pokoleń nowicjatek zgromadzenia otrzymało przez posługę ojca solidną formację, dotyczącą przede wszystkim powołania, ślubów zakonnych i reguły⁴⁴. Ostatni pobyt ojca w otwockiej wspólnotce miał miejsce od 26 września do 1 października 2005 roku.

---

⁴³ Por. ABT, 1/3/1/7, s. 231.

⁴⁴ Por. ABT, 1/3/1/9. Wyrazem troski o formację stałą były tyńskie Spotkanie Monastyczne Rodziny Benedyktyńskiej, por. ABT, 1/3/1/9 s. 155, 24.11.1992, „od 22.10. do 25.10.1992 odbyło się XV tyńskie Spotkanie Monastyczne Rodziny Benedyktyńskiej. Spośród Wyższych Przełożonych lub ich delegatów wzięło udział 20 osób, O. Opat wygłosił referat/konferencję... 26.10. do 28.10.1992, spotkanie Mistrzów i Mistrzyń Rodziny Benedyktyńskiej. Udział wzięło 18 osób”; były też organizowane tak zwane kursy juniorystek, ABT, 1/3/1/9, s. 134, 8.01.1992, „od 7 do 21.01.1992, kurs juniorystek OSB z Polski, a nawet można bez przesady dodać, że i z Litwy, bo przyjechały na ten kurs dwie Siostry z Wilna. Jak mi uda, załączę listę uczestniczek. Wykłady: O. Opat – NT, O. Przeor – RB [...]”; ABT, 1/3/1/9, s. 191, 11.11.1993, „kurs juniorystek (samarytanki i misjonarki) zakończenie w dniu 26.07.1993”.

Ojciec Augustyn był cenionym rekolekcjonistą, a co za tym idzie i konferencjonistą. W związku z tym był zapraszany przez wiele zgromadzeń zakonnych żeńskich, na przykład przez siostry felicjanki w Krakowie przy ul. Smoleńsk 6. Tam, według obecnej archiwistki s. Marii Bernadetty, pozostały krótkie informacje w kronice z 1976 roku: „Trzecią serię rekolekcji od 1 do 8 lipca prowadził o. Augustyn Jankowski OSB. Również w 1977 roku, od 7 do 14 lipca, rekolekcje głosił o. Augustyn. W 1980 roku, od 12 do 19 sierpnia. Bardzo licznie przybyły siostry na rekolekcje, które prowadził o. Augustyn Jankowski, benedyktyn. W roku 1983 od 30 czerwca do 7 lipca. Dzisiaj rozpoczyna się trzecia seria rekolekcji, które prowadzi o. Augustyn Jankowski, benedyktyn. Są bardzo ewangeliczne, bo prowadzi je biblista, a zarazem praktycznie podane”⁴⁵. Podobnie rzecz się miała u sióstr zmartwychwstanek⁴⁶ czy u sióstr bernardynek⁴⁷.

Ciekawym rozwiązaniem było połączenie przez o. Augustyna kilku domów zakonnych w jednej podróży, by nie tracić czasu na dojazdy. Przykładem takich działań jest podróż od 27–31 grudnia 1985 roku, podczas której opat wraz z o. Feliksem odwiedził: Warszawę, Łomżę i Samarię⁴⁸. Na innym miejscu kronikarz zapisał: „O. Opat wraz z O. Przeorem Tomaszem Dąbkim udali się na zjazd Biblistów do Siedlec. Po zjeździe O. Opat przez Kwidzyń jedzie do Żarnowca, gdzie ma mieć rekolekcje dla naszych Sióstr”⁴⁹.

Ważnym czasem dla zakonnika i siostry zakonnej jest czas uroczystej konsekracji. Przygotowaniem jest czas formacji: postulatu, nowicjatu, junioratu zakonnego. Każda konsekracja zakonna ukazuje wiernym, że tajemnica Chrystusa Zbawiciela wypełnia się tu i teraz, w tym świecie i za pośrednictwem Kościoła obecnych czasów. Dość często o. Augustyn poruszał temat konsekracji zakonnej w swoich konferencjach, głosząc

---

⁴⁵ Archiwum Zgromadzenia Sióstr św. Feliksa z Kantalicjo III Zakonu św. Franciszka w Krakowie przy ul. Smoleńsk 6.

⁴⁶ „O. Opat, prowadzi rekolekcje od 2.02. do 10.02.1988 u Sióstr Zmartwychwstanek w Mocarzewie”, ABT, 1/3/1/8, s. 264.

⁴⁷ „O. Opat od 2.09 do 12.09.1985, Zakliczyn u SS. Bernardynek”, ABT, 1/3/1/8, s. 235.

⁴⁸ Por. ABT, 1/3/1/7, s. 304.

⁴⁹ ABT, 1/3/1/9, s. 125.

rekolekcje przed taką uroczystością, m.in. dla siostr w Loretto⁵⁰ w 1988 roku, lub w trakcie uroczystości, jak to miało miejsce w czasie profesji wieczystej s. Stefani w Łomży 22 czerwca 1986 roku⁵¹, 15 sierpnia 1989 roku w Samarii⁵², gdzie przewodniczył ślubom wieczystym, oraz 24 listopada 1985 roku w Wołowie, gdzie dokonał konsekracji monastycznej s. Brygidy⁵³ czy później konsekracji dziewic w tymże klasztorze 17 listopada 1990⁵⁴ i 21 kwietnia 1991 roku⁵⁵.

Podsumowaniem życia konsekrowanego są jubileusze domów zakonnych, tak jak to było w przypadku domu zakonnego siostr benedyktynek z Wrocławia, który przeżywał 25-lecie istnienia – o. Augustyn wygłosił wówczas homilię i konferencję do siostr⁵⁶. Podobną uroczystość przeżywały w dniach 27–29 czerwca 1988 roku siostry sakramentki w Warszawie⁵⁷. Na uwagę zasługuje podziękowanie od kard. Henryka Gulbinowicza, arcybiskupa wrocławskiego, za poświęcenie ołtarza w kaplicy siostr sakramentek we Wrocławiu-Pawłowicach 18 września 1987⁵⁸. Były też jubileusze konkretnych siostr, m.in. 18 czerwca 1986 roku we Wrocławiu jubileusz 25-lecia ślubów obchodziła s. Józefa Jezierska OSU⁵⁹.

Zakończenie

Przeprowadzone analizy biografii i konferencji wygłaszanych przez o. Augustyna pozwalają podać cechy identyfikujące go jako konferencjonistę. Ojciec Augustyn miał wielki szacunek do swojej naturalnej rodziny i dla Bożego powołania. Miał silną osobowość i pracował nad jej wzmocnieniem. W swym życiu doskonalił modlitwę szczególnie z pomocą *lectio*

---

⁵⁰ Por. ABT, 1/3/1/7, s. 251.

⁵¹ Por. ABT, 1/3/1/8, s. 75.

⁵² Por. ABT, 1/3/1/8, s. 107.

⁵³ Por. ABT, 1/3/1/7, s. 265.

⁵⁴ Por. ABT, 1/4/2/18, s. 293.

⁵⁵ Por. ABT, 1/3/1/9, s. 107.

⁵⁶ Por. ABT, 1/3/1/7, s. 110.

⁵⁷ Por. ABT, 1/3/1/8, s. 284.

⁵⁸ Por. ABT, 1/3/1/8, s. 218.

⁵⁹ Por. ABT, 1/3/1/7, s. 110.

divina, co wynikało z jego umiłowania Pisma Świętego. Ponadto kochał Kościół, a w nim swoich słuchaczy. Czuł się szczególnie powołany do głoszenia konferencji osobom konsekrowanym. Przez lata praktyki opanował warsztat konferencjonisty do perfekcji.

Solidne studium najpierw klasyczne, a potem biblijne w kraju i za granicą stało się podstawą jego posługi słowa. Konferencjonista – wybitny teolog tkwił całym sercem w problematyce biblijnej. Zgłębiał i studiował ją, a nade wszystko obcował z żywym słowem przez medytację, zgodnie z zasadą *contemplata aliis tradere*. Rzetelne studium Pisma Świętego i współczesnej sobie problematyki biblijnej pozwoliło o. Augustynowi uczynić z Biblii w trakcie konferencji księgę żywą, słowo zbawienia. W całej swej pracy, w tym również w swoich konferencjach uwzględniał on zasady literackie i teologiczne hermeneutyki biblijnej. W każdej konferencji wyjaśniał gatunek literacki omawianego fragmentu Pisma Świętego, ukazując jego strukturę i uwzględniając język biblijny. Ojciec Augustyn przypominał, że odkrywanie struktury tekstów biblijnych jest pomocne w duchowym zrozumieniu perykop. Konferencjonista wiele uwagi poświęcał wyjaśnieniu języka biblijnego, kluczowych terminów i wyrażeń w języku hebrajskim oraz greckim. Bezpośrednio tłumaczył słowa, wskazywał na tłumaczenia przyjęte w tekstach starożytnych: Septuagincie czy Wulgacie. Uwrażliwiał słuchających na znaczenia tych terminów w kontekście całej Biblii. Ponadto w swoich konferencjach uwzględniał źródła pozabiblijne: teksty liturgiczne, pisma ojców Kościoła, pisarzy wczesnochrześcijańskich, świętych teologów Wschodu i Zachodu, dokumenty Magisterium Kościoła oraz dzieła literatury, architektury i muzyki kościelnej. Spośród tekstów liturgicznych o. Augustyn chętnie wykorzystywał w swych konferencjach hymny z liturgii godzin oraz teksty liturgiczne przypadające na niedziele zwykłe, Niedzielę Męki Pańskiej i Wigilię Paschalną oraz ze mszy świętej o Matce Bożej. Nawiązywał także do tekstów liturgicznych z obrzędów sakramentu chrztu oraz sakramentu pokuty i pojednania. W procesie aktualizacji korzystał z komentarzy i homilii ojców Kościoła oraz autorów z kręgu monastycznego. W ten sposób wybitny polski biblista i konferencjonista wyjaśniał działanie Boga w życiu konkretnych ludzi i zachęcał do większego pragnienia nowego życia w Chrystusie. W konferencjach o. Augustyn trzydzieści razy zacytował św. Augustyna,

cztery razy św. Ambrożego, pięć razy św. Hieronima i sześć razy św. Jana Chryzostoma oraz dwadzieścia pięć razy św. Benedykta z Nursji.

Ojciec Augustyn kilka razy odwoływał się wprost do Magisterium Kościoła. Cytował dokumenty Soboru Watykańskiego II, zwłaszcza dotyczące Pisma Świętego i życia zakonnego, oraz nauczanie Pawła VI i Jana Pawła II. Dwanaście razy zacytował *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Konferencje o. Augustyna odkrywają istotę życia zakonnego i jego cel. Czerpiąc z tradycji Kościoła, podkreślają wyłączną konsekrację życia zakonnego dla Trójjedynego Boga i Kościoła. Ojciec Augustyn podkreśla centralną rolę Chrystusa w życiu osób konsekrowanych. Wskazuje rysy Bożego oblicza objawione w Chrystusie, takie jak obecność, wierna miłość i działanie na korzyść człowieka. Według omawianego tu konferencjonisty życie zakonne w Kościele jest ważnym miejscem odkrywania prawdy objawionej w Piśmie Świętym i liturgii. Obok istoty życia zakonnego o. Jankowski omawia w swych konferencjach także moralne aspekty życia konsekrowanego. Omawia wolny wybór takiej formy służenia Bogu i motywację. Ponadto o. Augustyn zachęca do praktykowania ascezy, współpracy z łaską, w której osoba konsekrowana przyjmuje dar odkupienia. Asceza pomaga w przeżywaniu procesu nawrócenia: oczyszcza poszczególnych ludzi oraz wspólnotę wierzących. Konferencjonista zwraca uwagę na owoce wiary w życiu konsekrowanym. Są nimi: dostrzeganie Bożego działania w codziennym życiu; ufność złożona w Bogu, zdolna pokonać wszelkie przeciwności; postępowanie według woli Boga, szczególnie w wyborze realizacji miłości potrzebującym. Ojciec Augustyn Jankowski prowadzi w swych konferencjach do odkrycia istoty modlitwy, która jest nieustannym dialogiem wewnętrznym i zewnętrznym zainicjowanym przez Boga. *Opus Dei* według konferencjonisty najpełniej wyraża się w modlitwie liturgicznej oraz w *lectio divina*. Szczytem modlitwy, ku któremu o. Jankowski prowadzi słuchających, jest kontemplacja Boga, Chrystusa, Bożej chwały i doskonałości, a także niebieskiego Jeruzalem i królestwa niebieskiego. Konferencjonista zachęca słuchających do życia w kontemplacji Boga, dzięki której zakonna codzienność odkrywa głębszy sens istnienia wszystkich stworzeń.

Na szczególną uwagę zasługują okoliczności wygłaszanych konferencji. Ojciec Augustyn Jankowski głosił konferencje w dwudziestu dwóch

miejsowościach do dwudziestu pięciu zgromadzeń zakonnych żeńskich i męskich. Miejscami konferencji były klasztory porozrzucane po całej Polsce. Wierni słuchacze nie tylko zapraszali O. Augustyna do głoszenia konferencji, ale też pilnie korzystali z jego posługi kierownika duchowego i spowiednika. Stąd w niektórych domach zakonnych bywał kilka razy w roku. Adresaci umacniali swoją braterską więź, pogłębiali nauczanie Magisterium Kościoła i wiedzę biblijną po soborze watykańskim II. Dzięki takiej praktyce ośrodki zakonów monastycznych i apostołskich oddziaływały na lokalną społeczność, umacniając wiarę ludzi szukających Boga w codziennym życiu.

W konferencjach o. Augustyna ujawniają się wykształcenie klasyczne i kunszt retoryczny, w tym znakomita umiejętność wypowiedzania swoich myśli (*elocutio*). Konferencje o. Jankowskiego odznaczają się poprawnością gramatyczną (*elegantia*), przejrzystością wypowiedzi (*compositio*) oraz stosownością wyrażania (*dignitas*). Autor konferencji wykorzystuje nieco archaiczne formy i wyrażenia. Ostrożnie używa neologizmów, które nadają językowi cech oryginalności. Sprawy drażliwe osłania za pomocą eufemizmów – bez szkody dla wyrazistości przedstawienia. Ojciec Augustyn swą popularność jako konferencjonista zyskał dzięki dobitnej zwięzłości, naturalnemu wdziękowi i prostocie, a także wyrazistym sentencjom oraz inkrustowaniu tekstu konferencji tropami i figurami retorycznymi.

Oryginalnym elementem konferencji o. Augustyna jest wprowadzenie słuchaczy w świadomość skuteczności słowa Bożego, które rodzi do nowego życia, oświeca i karmi. Biblista i konferencjonista podkreśla często, że słowo Boże jest żywe i skuteczne. Zwraca uwagę nie tylko na dzieła dokonane mocą słowa, ale i na sposób Bożego działania w słowie, które zachęca, zaprasza, wzywa.

Śmiało można podsumować, iż o. Augustyn Jankowski OSB (1916–2005) był wybitnym konferencjonistą. Jego dorobek zanalizowany w niniejszym opracowaniu zasługuje na dokładne zbadanie naukowe przez homiletów. Praca może być wykorzystana podczas wykładów jako pomoc do zajęć na temat konferencji. Ponadto jest ona cennym uzupełnieniem wielu dotychczasowych prac na temat osoby i działalności wybitnego polskiego biblisty – benedyktyna o. Augustyna Jankowskiego.

Summary

Ojciec Augustyn Jankowski OSB jako konferencjonista

W artykule podjęto tematykę konferencji jako formy przepowiadania słowa Bożego. Jest to przedmiot zainteresowania homiletyki fundamentalnej. Zakres artykułu obejmuje konferencje drukowane o Augustyna Jankowskiego OSB, zebrane w książce *Ciasna brama i wąska droga. O współczesną odnowę życia zakonnego*. Są one zapisem konferencji autora o życiu konsekrowanym. Ponadto jako źródło pracy wykorzystano kroniki z archiwum opactwa tynieckiego z lat 1985–1993, lkiedy to o. Augustyn pełnił urząd opata. Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie: jakie są cechy identyfikujące o. Augustyna jako konferencjonistę?

Słowa kluczowe: Augustyn Jankowski, konferencje, życie konsekrowane, opat, archiwum zakonne

Father Augustyn Jankowski O.S.B. as a Conference giver

This article investigates the conference as a means of preaching the word of God. This is a subject of interest for fundamental homiletics. The article was based on the material from Fr Jankowski's conferences in print, gathered in the book *Ciasna brama i wąska droga. O współczesną odnowę życia zakonnego (The narrow gate and the hard way. The renewal of contemporary religious life)*. It is a record of Author's conferences on consecrated life. The chronicles of Abbey of Tyniec, from the period of 1985–1993 (the time when fr Jankowski served as an Abbot), were used as a source as well. The main purpose of the article is to answer the question: what are the features that allow us to identify Fr Augustyn as a conference giver?

Keywords: Augustyn Jankowski, conferences, consecrated life, abbot, monastery archives

Bibliografia

Benedykt z Nursji, św., *Reguła*. Grzegorz Wielki, św., *Dialogi*. Księga II, przeł. A. Świderkówna, Kraków-Tyniec 2008.

Benedyktyni tynieccy w średniowieczu, materiały z sesji naukowej, Wawel-Tyniec, 13–15 października 1994, red. K. Żurowska, Kraków-Tyniec 1995.

Biblia Tysiąclecia, *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, Poznań-Warszawa 1984⁴, Poznań 2000⁵.

Chmiel J., *Dignus est accipere. Laudacja wygłoszona w czasie promocji O. Prof. dra hab. Augustyna Jankowskiego OSB doktora honoris causa Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie dnia 7 grudnia 1996 r.*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 50 (1997) 1, s. 51–56.

Deklaracje i Konstytucje Benedyktyńskiej Kongregacji Zwiastowania, Kraków-Tyniec 2008.

Duch i Oblubienica mówią: „Przyjdź”. Księga pamiątkowa dla Ojca Profesora Augustyna Jankowskiego OSB w 85 rocznicę urodzin, red. W. Chrostowski, Warszawa 2001.

Dyk S., *Rekolekcje*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 16, red. E. Gigilewicz i in., Lublin 2012, s. 1371–1375.

Florkowski A., *Lubiń klasztor benedyktynów*, Kościan 2008.

Interpretacja Biblii w Kościele. Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej z komentarzem biblistów polskich, przeł. i red. R. Rubinkiewicz, Warszawa 1999.

Jan Kasjan, *Rozmowy z ojcami*, t. 2. *Rozmowy XI–XVII*, red. M. T. Gronowski, S. Hiżycki, Kraków-Tyniec 2015 (Źródła Monastyczne, 70).

Jankowski A., *Konferencje*, w: A. Jankowski, *Ciasna brama i wąska droga. O współczesną odnowę życia zakonnego*, Poznań–Warszawa 1984, s. 320.

Lekcjonarz mszalny, Poznań 2015.

Łoziński B., *Leksykon zakonów w Polsce*, Warszawa 1998.

Monastyczna Liturgia Godzin, Kraków-Tyniec 1980, 1981.

Mszał Rzymski dla diecezji polskich, Poznań 2009².

Nikt z nas nie żyje dla siebie.... Rozmowa z o. Augustynem Jankowskim OSB, o zmiennych kolejach jego życia na tle zakrętów historii i przemian w Kościele, red. W. Alicki, Kraków 2005.

Panuś K., *Zarys historii kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kaznodziejstwo w Polsce od oświecenia do XXI wieku*, cz. 2, Kraków 2001.

Pilch Z., *Apologijne konferencje*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 1, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1973, s. 792–794.

Rękopis archiwalny, Archiwum Opactwa tynieckiego, ABT 1/3/1/7, Kronika Opactwa w Tyńcu T. 7 (14.07.1983 – 9.03.1986).

Rękopis archiwalny, Archiwum Opactwa tynieckiego, ABT 1/3/1/8, Kronika Opactwa w Tyńcu T. 8 (9.03.1986 – 15.08.1989).

Rękopis archiwalny, Archiwum Opactwa tynieckiego, ABT 1/3/1/9, Kronika Opactwa w Tyńcu T. 9 (21.10.1989 – 28.11.1993).

Rękopis archiwalny, Archiwum Opactwa tynieckiego, ABT 1/4/2/12–14, Kronika nowicjatu Opactwa w Tyńcu T. 12–14 (26.08.1981 – 3.10.1983).

Rękopis archiwalny, Archiwum Opactwa tynieckiego, ABT 1/4/2/15–17, Kronika nowicjatu Opactwa w Tyńcu T. 15–17 (4.10.1983 – 16.12.1988).

Rękopis archiwalny, Archiwum Opactwa tynieckiego, ABT 1/4/2/18-19, Kronika nowicjatu Opactwa w Tyńcu T. 18-19 (17.12.1988 – 26.01.1993).

Rękopis archiwalny, Archiwum Opactwa tynieckiego, ABT 1/4/2/9-11, Kronika nowicjatu Opactwa w Tyńcu T. 9-11 (21.03.1976 – 26.08.1981).

Rękopis archiwalny, Archiwum Zgromadzenia Sióstr św. Feliksa z Kantalicjo III Zakonu św. Franciszka w Krakowie przy ul. Smoleńsk 6 (1976-1986).

Siwek G., *Rekolekcje wczoraj i dziś*, Kraków 2011, s. 28-29 (Redemptoris Missio, 30).

Sławiński H., *Historia, struktura i znaczenie lekcjonarza mszalnego*, „Colloquia Theologica Adalbertina. Practica et Canonica” 8/3 (2001), s. 69-91.

Słownik terminów literackich, red. M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Słowiński, Wrocław-Warszawa-Kraków 2008.

Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie, Poznań 2002.

Tyniec, sztuka i kultura benedyktynów od wieku XI-XVIII, Katalog wystawy w zamku królewskim na Wawelu, październik-grudzień, Kraków 1994.

Za przewodem ewangelii, oprac. benedyktyni tynieccy, Kraków-Tyniec 1986.

Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła od Vaticanum II do Vita consecrata, zebrał, oprac., wstępami opatrzył i indeksy sporządził, B. Hylla, Kraków 1998.